

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 7.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.86>

УДК 332.1:351.863

I. M. Maćuk,

аспірант, Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-1156-6838>

ОЦІНКА СУЧАСНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

I. Matsiuk,

Postgraduate student, Lesya Ukrainka Volyn National University

EVALUATION OF THE CONTEMPORARY MECHANISM FOR ENSURING REGIONAL ECONOMIC SECURITY

У статті досліджено стан формування та реалізації державної політики щодо економічної безпеки регіонів. Встановлено, що науковцями використовуються різні підходи до оцінки економічної безпеки регіону (ЕБР), які можуть бути основою для формування державної політики із зазначеного питання. Чинні нормативні документи в Україні з питань оцінки економічного розвитку регіонів та ЕБР не містять єдиних підходів та показників за якими повинен проводитись моніторинг діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Зростаюча асиметрія у розвитку регіонів через воєнні дії обумовлює необхідність створення в Україні законодавчої бази для регіонального підходу у реалізації розвитку держави та

забезпеченні її економічної безпеки. В дослідженні виділено окремі ідеї сучасних науковців, які на нашу думку доцільно запровадити в Україні для підвищення рівня ЕБР, зокрема щодо розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіонів, концепції інтенсивності загроз, превентивної функції економічної безпеки, підвищення інформаційної складової для забезпечення економічної безпеки, і інші. Відстеження показників оцінки ЕБР Держстатом стане елементом прийняття управлінських рішень щодо ефективності діяльності місцевих органів влади та самоврядування.

In the context of war and global imbalances, there is a growing asymmetry in the development of Ukraine's economy. The contradictory nature of integration processes gives particular importance to the issue of the country's economic security and that of its regions, ensuring sovereignty, competitiveness, defense capability, and organic integration into the global economic system. Under these conditions, the economic component of the state's national security becomes crucial and necessitates scientific research into the formation of regional economic security policies. The increasing asymmetry in regional development due to military actions necessitates the creation of legislative frameworks in Ukraine for a regional approach to state development and ensuring its economic security. Simultaneously, ongoing Euro-integration processes require the immediate formulation of a national economic development path, which should be based on regional peculiarities and the use of advanced scientifically grounded approaches to ensure economic growth. Based on recent publications, it is noted that scholars employ various approaches to assess regional economic security, which could serve as a basis for shaping state policies on the matter. Existing regulatory documents in Ukraine concerning the assessment of regional economic development and economic security lack unified approaches and indicators for ensuring safe regional and national development, as well as for monitoring the activities of government bodies and local self-government in the practical implementation of these issues. Although relevant strategic planning documents were developed under

conditions of partial territorial occupation of Ukraine, they require further refinement and updating in the context of full-scale war with russia. Taking preventive measures to avoid security threats should be the highest indicator of the management response to the situation. Tracking indicators of regional economic security assessment by the State Statistics Service will be a crucial element in making management decisions regarding the effectiveness of local government and self-government activities.

Ключові слова: *місцевий розвиток, механізм, економічний розвиток, розвиток, економічна безпека регіонів, регіони.*

Keywords: *local development, mechanism, economic development, development, economic security of regions, regions.*

Постановка проблеми. Проблема формування ефективного управлінського інструментарію для забезпеченні економічної безпеки регіонів в умовах триваючих воєнних дій та євроінтеграційних процесів обумовлює актуальність і своєчасність зазначеного напрямку дослідження..

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесі дослідження опрацьовано останні публікації науковців щодо ЕБР. Вченими пропонуються різні переліки показників для оцінки зазначеного питання: О. Нестеренко [1, с. 40] виділяє такі складові, як національні продуктивні сили, суспільно-економічні відносини та їхній вплив на національні продуктивні сили, відтворювальні процеси, технологічна система економіки, ресурсні потоки (процеси виробництва і використання ресурсів), О. Петренко [2, с. 115] класифікує перелік економічних загроз за сферами їх виникнення: економічний сектор, соціальний сектор, соціально-політичний сектор, фінансовий сектор, інституційно-управлінський сектор, зовнішньо – економічний та валютно – фінансовий сектор; Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. та ін. [3, с. 14] підходять до питання зміцнення безпеки сталого розвитку регіонів через розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіонів, диверсифікацію

розвитку сільських територій, сталий розвиток розумного міста, туристично-рекреаційної та спортивно-оздоровчої сфер регіонів, тощо; В. Дикань [4, с. 22] складовими механізму називає суб'єкти і об'єкти економічної системи та організаційно-економічні інструменти: моніторинг і аналіз загроз, прогнозування соціально-економічного розвитку, заходи по відвертанню загроз по галузях і експертизу управлінських рішень; Л. Любохинець [5] виділяє окремий напрям наукових досліджень у сфері забезпечення економічної безпеки, а саме: «концепцію інтенсивності загрози», яка базується на вивченні кількості загрозливих ситуацій за певний проміжок часу, а також розглядає теоретичні підходи до формування механізму забезпечення економічної безпеки промислових підприємств на основі використання інструментів гнучкого управління. В дисертаційному дослідженні С. Чуб «Механізми прийняття державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки в сучасній Україні» [6] наголошується на підвищенні актуальності інформаційної складової для забезпечення безпеки, сформульовано механізми управління кризовими комунікаціями та протидії інформаційним атакам та попередження дезінформації, протидії гібридним загрозам в умовах агресії РФ проти України.

Отже, кожен науковий підхід до оцінки загроз безпеці регіонам та країні загалом ґрунтується на оцінках окремих складових економічних систем або їх сукупності, проте єдиного підходу щодо переліку показників для проведення оцінки ЕБР на сьогодні науковцями не сформовано.

Постановка завдання. Завданням дослідження буде вивчення індикаторів забезпечення економічної безпеки регіонів на основі діючих нормативних актів та останніх досліджень науковців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України від 21.06.2018 №3469 «Про національну безпеку України» економічна безпека є складовою державної політики у сферах національної безпеки і оборони.

Власне, усі структурні елементи національної безпеки мають економічне підґрунтя і одночасно взаємопов'язані між собою. Взаємозв'язки

спостерігаються між різними видами національної безпеки, проте особливе та центральне місце серед усіх видів займає економічна безпека, яка виступає матеріальною основою для їх забезпечення [7, с. 3].

Указом Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 введено в дію Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року. Згідно Стратегії у 2019 році рівень економічної безпеки України становив 43 відсотки, а за підсумками першого півріччя 2020 року - 41 відсоток, середнє значення рівня економічної безпеки за результатами перерахунку рівня економічної безпеки України за основними складовими економічного характеру за 2010-2019 роки становило 40 відсотків, що відповідає зоні рівня незадовільного стану (більш оновлені дані згідно зазначеної методики оцінки відсутні). Оцінка здійснювалась на підставі Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277.

Згідно Стратегії, її реалізація забезпечується державними органами відповідно до компетенції, наукове супроводження - Національним інститутом стратегічних досліджень, Національною академією наук України; фінансове забезпечення - за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Проведемо аналіз (таблиця 1) встановлених Методичними рекомендаціями індикаторів економічної безпеки та їх частки у загальному показнику безпеки.

Отже, згідно Методичних рекомендацій складова кожного напрямку оцінки економічної безпеки України складає близько десятої частини загального обсягу показника безпеки держави та загалом містить понад 100 індикаторів оцінки, що свідчить стосовно багатогранності, багатоаспектності зазначеного питання та одночасній складності його практичної реалізації як на національному, так і на регіональному рівнях.

Таблиця 1. Аналіз індикаторів економічної безпеки

Напрямок оцінки	К-сть ін-в	Проводиться оцінка (основні індикатори оцінки):	Питома вага
Фінансова безпека	6	дефіциту державного бюджету; обсягу державного боргу; валових міжнародних резерви; довгострокових і непрацюючих кредитів; і ін.	0,1294
Виробнича безпека	16	зносу основних засобів, частки високотехнологічної продукції; енергоємності, матеріалоємність, відходоємність ВВП; місця у рейтингу легкості ведення бізнесу DoingBusiness	0,1218
Зовнішньоекономічна безпека	11	питомої вага провідної країни – партнера та провідного товару у загальному обсязі експорту/імпорту товарів; використання у виробництві технологій високого і середньовисокого рівня, і ін.	0,1095
Інвестиційно-інноваційна безпека	14	приросту прямих іноземних інвестицій; валового нагромадження основного капіталу; впровадження інновацій; витрат на виконання наукових досліджень і розробок; місця у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом, і ін.	0,1089
Макроекономічна безпека	12	обсягу ВВП (у т.ч. на одного зайнятого); індексу споживчих цін; рівня безробіття; схильності населення до заощадження; рівня тіньової економіки, і ін.	0,1224
Продовольча	11	калорійності харчування; співвідношення обсягів виробництва та споживання м'яса та м'ясних продуктів, молока та молочних продуктів, яєць, олії, цукру, картоплі, овочів та продовольчих баштанних культур, зерна; рівня запасів зернових культур, і ін	0,1007
Соціальна	14	обсягу видатків бюджету на охорону здоров'я, освіту; чисельності ВІЛ-інфікованих осіб, хворих на активний туберкульоз; невиплаченої заробітної плати; рівня злочинності, зайнятості; і ін.	0,1013
Енергетична	10	власних джерел у балансі паливно-енергетичних ресурсів держави; рівня імпортової залежності за домінуючим ресурсом; імпорту палива з однієї країни (компанії) у загальному обсязі; зносу основних фондів підприємств ПЕК; енергоємності ВВП; запасів природного газу, кам'яного вугілля; і ін.	0,1148
Демографічна	7	чисельності населення, дитячої смертності; природного приросту, населення похилого віку; демографічного навантаження непрацездатного населення на працездатне; міграційного приросту.	0,0913

*Джерело: сформовано автором [за даними Методичних рекомендацій].

Зокрема, слід зазначити на необхідності подальшого законодавчого запровадження механізмів реалізації питань економічної безпеки України на регіональному рівні, на якому виконавчу владу здійснюють місцеві державні, а

в умовах запровадження воєнного стану – військовій адміністрації. Оцінка реалізації повноважень відповідних адміністрацій на державному рівні регламентується постановами Кабміну від 24.01.2020 № 35 «Про реалізацію експериментального проекту щодо проведення щокварталу моніторингу та оцінки ефективності діяльності голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій» та від 15.03.2024 № 305 «Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики» і іншими. При цьому, показники оцінювання реалізації державної регіональної політики, передбачені зазначеними постановами є іншими, ніж визначені Мінекономіки індикатори оцінки економічної безпеки.

Зокрема, для прикладу за галуззю охорони здоров'я визначені наступні індикатори оцінки:

1) згідно наказу Мінекономіки № 1277:

- обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я,
- чисельність ВІЛ-інфікованих осіб,
- чисельність хворих на активний туберкульоз,

2) згідно постанови Кабміну № 35:

- охоплення обов'язковими профілактичними щепленнями відповідно до річного календаря профілактичних щеплень в Україні, у т. ч. від COVID-19;
- кількість пацієнтів з діагнозом гострий мозковий інсульт,
- кількість пацієнтів з діагнозом коронарний синдром/гострий інфаркт міокарда,

3) згідно постанови Кабміну № 305:

- загальний коефіцієнт смертності на 1 тис. осіб наявного населення,
- рівень охоплення імунопрофілактикою відповідно до Календаря профілактичних щеплень в Україні за віком під час профілактики десяти інфекційних захворювань,
- середній час доїзду бригади швидкої медичної допомоги до пацієнта,
- укомплектованість закладів охорони здоров'я лікарями, фахівцями (молодшими спеціалістами) з медичною та фармацевтичною освітою,

– рівень охоплення систематичним скринінгом на туберкульоз осіб з груп підвищеного ризику захворювання.

Таким чином, на законодавчому рівні, як і серед сучасних науковців, відсутні єдині підходи до показників оцінювання рівня економічної безпеки та реалізації державної регіональної політики, що вимагає подальшої уніфікації методів оцінки з урахуванням сучасних наукових досліджень та євроінтеграційного вектора розвитку України.

Науковці О. Овчаренко і В. Дубницький [8, с. 18] розподіляють механізм ЕБР на наступні частини:

– суб'єкти (обласна рада, обласна адміністрація, інші регіональні органи виконавчої влади, суб'єкти господарської діяльності тощо), які здійснюють безпосередній вплив на стан економічної безпеки регіону;

– функції (захисна, регулятивна, превентивна, соціальна, інноваційна);

– інструменти (угоди регіонального розвитку, державні та регіональні цільові програми, програми відновлення територій внаслідок руйнувань).

Вважаємо перспективними для запровадження при оцінюванні загроз безпеці практичну реалізацію превентивної функції економічної безпеки, згідно якої оцінюється швидкість реагування на загрози, або запобігання їх виникненню. Саме вжиття превентивних заходів для уникнення безпекової загрози має стати найвищим показником реакції з боку органів управління на відповідну ситуацію. Важливим для реалізації цього напрямку ЕБР є використання інструментів гнучкого управління, які б дозволяли оперативно реагувати на нові загрози зовнішнього характеру, прораховувати результати можливих сценаріїв розвитку подій, а також вносити корективи в діяльність відповідно до зміни ринкової кон'юнктури та внутрішніх факторів [9, с. 4-5].

Вчені також згрупували теорії науковців, які розглядають окремі питання безпеки та стійкості економічних систем, у тому числі щодо ЕБР. Зокрема, вони виокремлюють наступні теорії безпеки економічних систем:

– катастроф (І. Шургаліна, Ю. Осипов, Б. Клейнер та ін.). Ґрунтується на тому, що якщо економічна система близька до повного вичерпання власних

ресурсів, то відбувається розростання катастрофічних процесів, унаслідок яких система може зруйнуватися;

- ризиків (К. Ерроу, Дж. Кларк, Ф. Найт). Представники якої вважають ризик основною категорією безпеки та націлені на його пошук і нейтралізацію;

- конфліктів (Дж. Берртон, К. Боулдинг, Р. Дарендорф, А. Дмитрієв та ін.). Відповідно до цієї теорії економічно безпечна система здатна розпізнати, регулювати і вирішувати конфлікти;

- впорядкування і самоорганізації систем (Л. Фон Берталанфі, Т. Парсонс, І. Пригожин, Г. Хакен, Н. Мойсєєв та ін.). Теорія виходить із того, що безпеку можна забезпечити внаслідок знаходження і використання внутрішніх ресурсів для виходу з кризи і подальшого розвитку.

- із позицій тектології (А. Богданов). Негативна зміна рівноваги системи означає її руйнування, позитивна – її розвиток.

Для якісної реалізації механізму ЕБР повинен забезпечуватись взаємозв'язок між органами державної влади та місцевого самоврядування, громадянським суспільством, а також економічними, соціальними і наднаціональними інститутами [8, с. 16]. Слід констатувати, що в Україні механізм ЕБР перебуває на стадії формування, тому налагодженого взаємозв'язку між зазначеними інститутами поки що не вдається досягнути, у зв'язку із чим ускладнюються можливості для своєчасного та адекватного реагування на безпекові загрози.

Проблеми проявляються як на етапі планування, так і на етапі реалізації зазначеного питання. Якщо на державному рівні існують і стратегія, і концепція забезпечення безпеки, то аналогічних чи адекватних документів на регіональному рівні немає. Таким чином, залишається невирішеною проблема створення законодавчої бази для регламентації функціонування механізму забезпечення ЕБР. Зокрема, науковці наголошують на необхідності розробки та затвердження в Україні Концепції і Стратегії ЕБР. Концепція ЕБР повинна включати поняття економічної безпеки, мету, завдання, принципи діяльності, об'єкт і суб'єкт, основні загрози, а Стратегія ЕБР повинна враховувати

специфіку кожного регіону та стати стратегічним орієнтиром для реалізації економічної безпеки як держави загалом, так і кожного окремого регіону. В Стратегії ЕБР повинні регламентуватися:

- основні засади формування та підтримки функціонування системи забезпечення економічної безпеки України/регіону;
- головні елементи системи (система індикаторів та алгоритм їх оцінки);
- комплекс заходів із забезпечення економічної безпеки;
- компетенції та механізм взаємодії державних і регіональних органів влади при реалізації питання безпеки регіонів.

Насьогодні в Україні основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року №695. Реалізація зазначеної Стратегії має на меті досягнення ефективного використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах, єдності держави, сталого розвитку та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів.

Хоча Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 - 2027 роки і Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року розроблялись уже в умовах окупації частини території України, проте зазначені документи стратегічного планування потребують подальшого вдосконалення та актуалізації в умовах повномасштабної війни.

Зокрема, в Україні існує гостра необхідність у проведенні пріорітизації витрат через значний дефіцит ресурсів на проведення воєнних витрат. Зазначені пріоритети повинні бути чітко зазначені у стратегічних планувальних документах з питань розвитку та економічної безпеки. І уже на основі уточнених національних стратегій необхідно розробляти на законодавчому рівні планувальні документи з ЕБР.

Оскільки питання ЕБР є комплексним і таким, що зачіпає усі сфери життєдіяльності, то на нашу думку його доцільно було б розглядати у складі державної та регіональних стратегій розвитку.

Саме запровадження чітких, реальних та єдиних у всіх планувальних документах показників розвитку та економічної безпеки регіонів та проведення періодичного моніторингу їх реалізації на регіональному рівні можуть стати ефективними елементами механізму економічного розвитку регіонів та джерелом інформації для прийняття управлінських рішень.

Практична реалізація зазначеного вимагає впровадження затверджених індикаторів розвитку та ЕБР до переліку показників, які періодично відстежуються Державною службою статистики України. У результаті цього, саме показники Держстату повинні стати джерелом інформації щодо досягнення тих чи інших індикаторів, затверджених у стратегічних планувальних документах національного та регіонального рівнів.

Висновки. З урахування вищезазначеного можна зробити наступні висновки:

1. Оцінка сучасного механізму забезпечення ЕБР є складним завданням, оскільки вона включає в себе аналіз різних аспектів економічної ситуації та заходів, спрямованих на підвищення стійкості регіональної економіки до зовнішніх та внутрішніх загроз.

2. Аналіз економічних показників регіону, таких як ВВП на душу населення, рівень безробіття, інвестиційний клімат, обсяги зовнішньої та внутрішньої торгівлі, може дати уявлення про стабільність економіки та її здатність витримувати економічні виклики, проте вищим ступенем забезпечення ЕБР будуть превентивні дії для запобігання небезпечних ситуацій.

3. Динамічний розвиток сучасного світу, нові виклики у зв'язку із війною та євроінтеграційними процесами вимагають суттєво нових підходів для забезпечення ЕБР, які повинні ґрунтуватися на актуальних наукових дослідженнях зазначеного питання. Серед таких слід відмітити ідеї щодо розширення фіскального простору інклюзивного розвитку регіонів, концепцію

інтенсивності загроз, реалізації превентивної функції економічної безпеки, підвищення інформаційної складової для забезпечення економічної безпеки, і інші.

4. Для якісної реалізації механізму ЕБР повинен забезпечуватись взаємозв'язок між органами державної влади та місцевого самоврядування, громадянським суспільством, а також економічними, соціальними і наднаціональними інститутами.

5. Єдині індикатори для оцінки ЕБР повинні бути впроваджені до переліку показників, які періодично відстежуються Державною службою статистики України та стати основою для прийняття управлінських рішень щодо ефективності діяльності місцевих органів влади й самоврядування.

Література

1. Нестеренко С.С. Значення економічної безпеки регіонів у системі регулювання національної економіки. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, № 5, с. 38-46. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.5> .

2. Петренко Н. О., Поліщук О. А. Формування економічної безпеки регіону: теоретико-методологічний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21-22. С. 112–118. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.21-22.112.

3. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с. ISBN 978-966-940-430-5

4. Дикань В. В., Александрова О. Ю. Механізм забезпечення економічної безпеки регіону: сутність, складові, напрями дії. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 2017. № 58. С. 18-25.

5. Любохинець Л. С. Теоретичний базис формування механізму забезпечення економічної безпеки промислових підприємств на основі використання інструментів гнучкого управління. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Том 6. № 3. С. 203 – 208.

6. Чуб С. Механізми прийняття державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки в сучасній Україні : дис. на зд. наук. ст. к. наук з держ. у-ня: 25.00.05. Київ, 22

7. Толуб'як В. С., Королюк Ю. Г. Політика економічної безпеки України в умовах глобальних загроз. *Державне управління : удосконалення та розвиток*, 2019. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1448> (дата звернення: 22.04.2024).

8. Овчаренко О. В., Дубницький В. І. Безпека та стійкість регіональних економічних систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2019. № 25 С. 16-20.

9. Любохинець Л.С. Гнучке управління у забезпеченні економічної безпеки промислових підприємств: автореф. дис. на зд. наук. ст. д-ра ек. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2022. 43 с.

References

1. Nesterenko, S.S. (2021). "The importance of economic security of regions in the system of regulation of the national economy", *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk. Seriya: Ekonomika*, [Online], vol. 5. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.5>

2. Petrenko, N. O. and Polishchuk, O. A. (2020). "Formation of economic security of the region: theoretical and methodological aspect", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 21-22. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.21-22.112

3. Pavlikha N.V., Tsymbaliuk I.O., Khomiuk N.L., Voichuk M. V., Savchuk A.Yu., Kolomechiuk V.V. and Tsymbaliuk S.M. (2022), *Bezpeka staloho rozvytku rehioniv ta terytorial'nykh hromad Ukrainy na zasadakh inkluzyvnoho zrostannia* [The Security of Sustainable Development in the Regions and Territorial Communities of Ukraine Based on the Principles of Inclusive Growth], Vezha-Druk, Lutsk, Ukraine.

4. Dykan, V. V. and Aleksandrova, O. Yu. (2017). "The mechanism of ensuring economic security of the region: essence, components, directions of action". *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 58, pp. 18-25.

5. Lyubokhinets, L. S. (2021). "Theoretical basis for the formation of a mechanism for ensuring the economic security of industrial enterprises based on the use of flexible management tools", *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 3, pp. 203 – 208.

6. Chub, S. (2022). "Mechanisms of state-management decision-making in the field of national security in modern Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, 25.00.05, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine.

7. Tolubyak, V. S. and Koroliuk, Y. G. (2019). "Ukraine's economic security policy in conditions of global threats", *Derzhavne upravlinnia : udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], vol. 6, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1448> (Accessed 02 May 2024).

8. Ovcharenko, O. V. and Dubnytskyi, V. I. (2019). "Safety and stability of regional economic systems", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 25, pp. 16-20.

9. Lyubokhinets, L.S. (2022). "Flexible management in ensuring the economic security of industrial enterprises", Ph.D, Thesis, Economy and enterprise management, Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 02.07.2024 р.